

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ В ЗМІННИХ УМОВАХ РИНКУ

У статті визначено методи управління та оцінка використання виробничо-економічного, зокрема інноваційного потенціалу, відповідно до цільової політики діяльності підприємства. Розглянуто загальні умови і напрямки забезпечення розвитку підприємств будіндустрії. Відображено необхідні аспекти до формулювання стратегічної мети діяльності підприємства, які сприяють ефективності використання виробничо-економічного потенціалу, на основі застосування ресурсно-потенційного підходу.

Ключові слова: підприємство будіндустрії, виробничо-економічний потенціал, конкурентоспроможність, інноваційний потенціал.

ВСТУП

Проблема розвитку потенційних можливостей підприємств будівельної галузі входить в найбільш важливі завдання в їх діяльності. Будівництво як галузь займає одне з провідних місць в індустріальному комплексі країни і вносить величезний внесок до розвитку всіх без виключення галузей народного господарства. Удосконалюються будівельні матеріали і конструкції, підвищується індустріальність і різновиди збірних будівель і споруд. Виникають нові технологічні процеси будівельного виробництва. Останніми роками відбувається швидке і значне ускладнення будівельних об'єктів, на що істотний вплив установлює: створення нових ефективних технологічних процесів та їх комплексна механізація і автоматизація.

Будівельні організації мають взаємозв'язки практично зі всіма галузями господарства і відомствами, які виступають в ролі постачальників матеріалів, конструкції машин, або є замовниками (у країні функціонує величезна кількість організацій-замовників) і споживачами будівельної продукції. У розміщенні капіталовкладень в підприємства будіндустрії і управлінні інвестиційними процесами беруть участь всі функціональні галузеві і регіональні відомства.

Великі резерви будівельного виробництва поміщені у вирішенні проблем підвищення ефективності виробничо-економічного потенціалу (ВЕП), які синтезують багато теоретичних, методологічних проблем проектування виготовлення матеріалів і конструкцій та їх розміщення для потреб будівництва.

Вивчення теорії і практики будівельного комплексу, аналіз численних причин відхилення запланованих показників від досягнутих за об'ємом і якістю будівельної продукції дозволяють стверджувати, що ВЕП в значній мірі формується і зумовлюється на стадії підготовки будівництва в процесі проектування будівельних об'єктів і методів їх забезпечення готовими матеріалами і конструкціями.

Для вирішення проблем, що склалися в галузі на сьогодні, необхідними є розробка і впровадження нових методів управління розвитком, оновленням виробничого потенціалу, освоєнням сучасних видів будівельних матеріалів, а також підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств будівельної індустрії.

Світовий досвід, у тому числі практика управління економічними процесами у країнах з розвинутою ринковою економікою, свідчить, що галузеві підходи посідають значне місце у системі управління підприємствами.

Проблеми управління розвитком підприємств та їх галузевих комплексів добре висвітлені у науковій літературі. Зокрема, їх дослідженню присвятили свої праці В. Александров, М. Войнаренко, В.Геєць, Б. Данилишин, М. Долішній, С. Дорогунцов, В. Дубницький, А.Крушевський, Ю. Корецький, С.Ушацький, В.Федоренко, О.Федосова. У наукових працях цих вчених розглядаються питання планування, організації, контролю, регулювання, фінансової підтримки розвитку підприємств та їх об'єднань.

Разом з тим невирішеною залишається низка питань, пов'язаних з особливостями управління розвитком підприємств будівельної індустрії, зокрема:

- невизначеним залишається співвідношення між процесами глобалізації, регіоналізації і формуванням цілей та пріоритетів розвитку підприємств будівельної індустрії;
- не сформульовані принципи формування та порядок використання державних, галузевих і корпоративних механізмів управління розвитком підприємств;
- необхідним є створення моделі розвитку і розміщення підприємств та їх інтеграційних утворень у ринкових умовах господарювання, способів спрямування їх розвитку у інноваційному напрямку;
- прогнозування обсягів виробництва та споживання будівельних матеріалів.

Метою дослідження є визначення методів управління виробничо-економічним потенціалом для забезпечення економічної стійкості розвитку і функціонування підприємств будіндустрії в змінних умовах ринку і виробництва.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перехід економіки в післякризовий період вимагає від будівельної галузі розроблення принципово нового

механізму управління будівельними організаціями забудовниками і підприємствами будіндустрії, що забезпечує їм ефективне функціонування в нових умовах ринку з урахуванням наявного і новостворюваного виробничо-економічного потенціалу.

Проте економічний стан підприємств будіндустрії свідчить про істотний розрив між їх реальним станом і моделлю конкурентоздатної організації ринкового використання наявного потенціалу, зміни філософії господарювання, придбання навиків підприємницької поведінки в змінних кризових умовах, подолання негативного впливу зовнішнього середовища і внутрішніх суперечностей.

Як відомо, кожне підприємство будіндустрії має межі зростання своєї виробничо-економічної діяльності. Будь-яка діяльність господарюючого суб'єкта пов'язана з періодичністю виникнення спадів і підйомів, кризових ситуацій і банкрутств.

Розвиток підприємств багато в чому визначається загальнонаціональними і світовими тенденціями, чинниками розвитку. Сучасний стан економіки країни, регіонів, галузей, окремих підприємств підтверджує, що найбільш прийнятною стратегією їх подальшого розвитку є інноваційний напрямок [4].

Модель інноваційного розвитку підприємств будівельної індустрії базується на якісно новій концепції і таких методологічних принципах:

- визначенні продуктових пріоритетів територіально-галузевого інноваційного розвитку;
- визначенні об'єднання підприємств, галузевого господарського комплексу як територіальної цілісності, яка функціонує в умовах глобалізації економіки і міжрегіональних економічних зв'язків;
- координації діяльності галузевих територіальних утворень – кластерів;
- об'єднанні зусиль підприємств територіального комплексу на засадах партнерства, координації господарської й науково-технічної діяльності;
- визначенні відносної самостійності економічних інтересів підприємств-учасників кластерного об'єднання;
- державної цільової підтримка суспільно значимих пріоритетів розвитку підприємства і управління стохастичними, невизначеними процесами розвитку ринковими економічними методами[2].

З урахуванням специфіки поточного розвитку підприємств будівельної індустрії, необхідно визначити загальні умови і напрямки забезпечення розвитку підприємств, які характерні для глобалізації економіки (рис. 1).

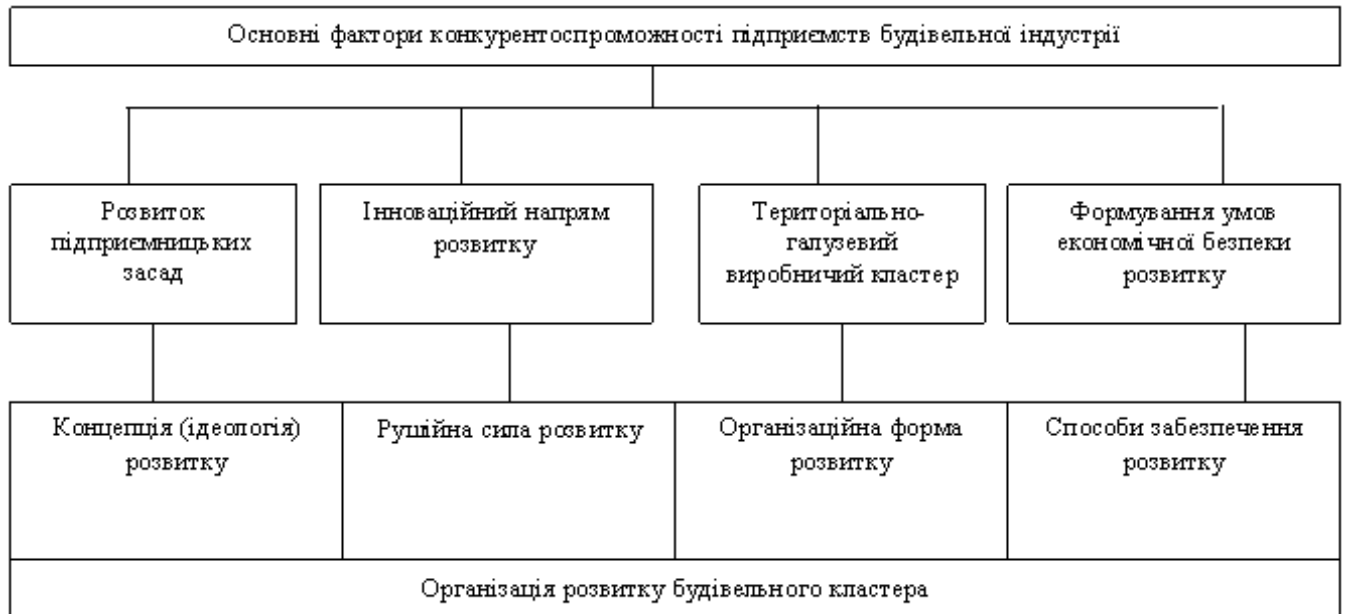

Рис. 1 Схема забезпечення розвитку підприємств будівельної індустрії

Серед факторів розвитку підприємств будівельної індустрії особливе місце належить кластеризації як одній з найбільш ефективних у ринкових умовах господарювання форм організації їх розвитку. Вона є проявом тенденції регіоналізації всередині адміністративно-територіальної одиниці (регіону) і відповідає за своїми сутністю, принципами, методами, умовами організації усім характерним особливостям процесу регіоналізації.

Кластер виконує функцію захисту безпечного розвитку підприємств-учасників від негативних проявів глобалізації, недобросовісної конкуренції на міжрегіональному і регіональному ринках. Він може бути організаційною формою інноваційного розвитку підприємств будівельної індустрії регіону, де переважають малі та середні підприємства, в більшості не спроможні до самостійної реалізації такого напрямку розвитку [1].

Дослідження сучасного стану ринкової економіки дозволило зробити висновок про те, що в сучасних умовах, успішний розвиток інвестиційно-будівельної діяльності територіальних органів управління багато в чому залежить від вибору ефективного механізму формування і управління ВЕП підприємств будівельної індустрії з метою розширення ринку збуту.

Постановка і вирішення основних виробничих і інвестиційних завдань вимагає наявності можливостей зростання потенціалоемності підприємств будівельної індустрії. У загальному випадку потенціалоемності будь-якої виробничої системи є оцінкою потенційних можливостей підприємства за об'ємом випуску продукції відповідного вигляду і якості (у натуральному або вартісному виразі) за певний часовий період (як правило, річний плановий період), тобто потенціалоемність є інтегральною оцінкою продуктивності (потужності) підприємства [3].

Проте з позицій інвестиційно-будівельного комплексу потенціалоемність виробничої будівельної системи підприємств будівельної індустрії характеризує допустимий рівень її інвестиційних ресурсів і можливостей по відтворенню (оновленню) будівельних об'єктів.

Під виробничим потенціалом розуміється реальний об'єм продукції, який можливо провести при повному використанні наявних ресурсів та потенційних можливостей виробництва, наявності чинників виробництва, забезпеченості його визначальними видами ресурсів. Під економічним потенціалом розуміється сукупна здатність наявних інвестиційних і економічних ресурсів підприємства здійснювати виробничо-економічну діяльність по випуску продукції, товарів, послуг, задовольняти запити населення, суспільні потреби, забезпечуючи розвиток виробництва і споживання. Тому необхідно розглядати виробничо-економічний потенціал, який є завершальною характеристикою потенціалоемності будівельного підприємства, об'єднуючи в собі не тільки внутрішні показники виробничої потужності системи, але і економічні показники-індикатори її поточного економічного стану на ринку конкурентної будівельної продукції [5].

На методи оцінки виробничо-економічного потенціалу впливає різний рівень можливості збутової політики, відповідний різним сферам діяльності підприємства.

Ключовим показником оцінки ВЕП підприємства будівельної індустрії є інтегральний показник вхідної і вихідної потенціалоемності.

Вивчення постачальників, посередників, конкурентів і навколишніх умов дозволяє визначити можливості будівельної продукції для досягнення його маркетингових цілей. На основі аналізу виробництва, фінансів, устаткування, кадрів і інших ресурсів будівельної продукції необхідно з'ясувати, які ресурси є в наявності, які потрібно придбати і за яку ціну, а також чи зможе виробництво забезпечити належну кількість і якість товару.

Елементами системи ВЕП є персонал, засоби виробництва і їх комбінації. ВЕП може характеризуватися якісними і частково кількісними параметрами. Існують приватні і інтегральні показники потенціалоемності виробничої будівельної системи. Зростання ВЕП і вихідної потенціалоемності може бути одним з ключових методів зміни конкурентної стратегії з нижчого рівня на досконаліший.

Важливе значення зростання ВЕП і втрати економічної стійкості має динаміку трансформації в часі конкурентної стратегії підприємства залежно від зовнішніх і внутрішніх чинників зростання потенціалу ринкового середовища. При формуванні стратегічної мети діяльності підприємства необхідно відобразити, принаймні, три її аспекти: економічний, кількісний, якісний.

Економічний аспект зазвичай виражається величиною підвищення прибутку, підвищенням доходів на вкладений капітал або якими-небудь іншими показниками ефективності. Якщо кількісний аспект мети не сформульований, то економічний аспект може бути реалізований шляхом скорочення масштабів виробничо-господарської діяльності. Тому кількісний аспект, що виражає займану частку підприємства на ринку або об'єм продажів, формулювати необхідно.

Поняття якісного аспекти мети характеризує споживчі якості продукції. Без цієї складової неможливо підтримувати конкурентоспроможність продукції і самого підприємства. При цьому у кожному конкретному випадку один з аспектів є ведучим від ведучого аспекти, при якому здійснюється розробка стратегії економічної діяльності підприємства.

Визначення методів оцінки використання виробничо-економічного, зокрема інноваційного потенціалу, відповідно до цільової політики діяльності підприємства будівельної індустрії обґрунтовується тим, що останніми роками у вітчизняній економічній літературі активно обговорюється проблема необхідності переходу України, її народногосподарських комплексів і підприємств до інноваційної моделі розвитку. При цьому зміст цієї моделі трактується часто у вузькому плані - як випереджаючий розвиток високотехнологічних галузей або інформаційно-комунікаційних технологій.

Альтернативою даному підходу правомірно, на наш погляд, розглядати іншу концепцію, згідно якої на інноваційній основі можуть і повинні розвиватися всі сектори української економіки, включаючи підприємства будівельної індустрії. Це визначається тим, що в сучасній постіндустріальній економіці інновації, будучи синтезованими

результатом процесу вироблення нових знань і вживаних нових технологій – виробничих, управлінських, інформаційних, освітніх, інтелектуальних, стають головним чинником економічного зростання і розвитку підприємств, нарощування свого конкурентного потенціалу. В зв'язку з цим стає актуальним завдання забезпечення об'єктивності економічної оцінки ефективності використання виробничо-економічного, зокрема інноваційного потенціалу в підвищенні конкурентоспроможності підприємств.

Можливості підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, зокрема будівельній індустрії, безпосередньо залежать від результатів впровадження інновацій у виробництво будівельної продукції, робіт та послуг. В умовах глобальної конкуренції, що загострюється, забезпечити належне місце в міжнародному і міжрегіональному розподілі праці, стає все більш неможливо без постійного оновлення технологій, вдосконалення організації праці і виробництва, процесів управління і підвищення на цій основі конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

ВИСНОВКИ

Для успішної реалізації цих процесів необхідний організаційно-економічний механізм, орієнтований на максимально повне використання не тільки інноваційного, але і загального виробничо-економічного потенціалу українських підприємств будівельної індустрії, орієнтованих не на кількісні показники економічного зростання, а на розвиток з урахуванням нарощування потенціалу їх конкурентоспроможності. Складовими елементами такого механізму є методи аналізу, оцінки, планування, контролю і мотивації в підвищенні рівня використання виробничо-економічного потенціалу підприємства (інноваційного, інвестиційного, виробничого, технологічного, кадрового, управлінського, фінансового і ін.). Впровадження даного механізму припускає необхідність розробки відповідних методів оцінки результативності і ефективності використання виробничо-економічного і в його складі інноваційного, управлінського і інших видів потенціалу підприємства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городянська Л.В. Обліку відтворених економічних ресурсів на підприємстві / Л.В.Городянська // Фінанси України. – 2007. - №7. – 160 с.
2. Капустін М. Про деякі проблеми економічної безпеки підприємництва [Електронний ресурс] // Персонал. – 2007. - №6. - Режим доступу: <http://www.personal.in.ua/article.php?id=524>
3. Коваленко М.А. Регіональні особливості процесів інтеграції будівельних підприємств і організацій / М.А. Коваленко, В.Я. Проценко, Г.М. Швороб // Наука і освіта 2005. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. - Т. 93. – С. 69-71.
4. 4.Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Попов Н. Н. Базисные подходы повышения эффективности управления портфелем собственности предприятий стройиндустрии за счёт увеличения их производственно-экономического потенциала / Н.Н.Попов // Международный научно-технический журнал Недвижимость: экономика, управление. – 2010. – № 4.

Отримано 15.12.2012р.

© **Верхоглядова Наталя Ігорівна**, д.е.н., професор кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», e-tail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua
Щеглова Ольга Юрївна, к.т.н., доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», e-tail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua
Лаже Марія Володимирівна, асистент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», тел.0665173377, e-tail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua